

Graag wil ik uw aandacht vragen voor de historie van de Veluwezoom. Een belangrijke oorsprong van de plaatsen langs het zuidelijke deel hiervan ligt in de aanwezigheid van de beken, gevoed door bronnen en sprengen.

In de loop van de eeuwen is gebruik gemaakt van de kracht van het stromende water van de beken door er watermolens in aan te bouwen. De energie van deze molens werd voor diverse doeleinden gebruikt. De belangrijkste hiervan waren het malen van meel, persen van olie en het maken van papier.

De jongste van deze productiesystemen is het maken van papier. De eerste papierwatermolen werd gevestigd aan de Sint Jansbeek in Arnhem, waar in 1591 een concessie voor werd gegeven. Kort daarna werd, in 1598, de eerste papiermolen in de huidige gemeente Renkum gevestigd. Dit was de molen achter de herberg “De Bock” in het dorp Renkum. Dit is zo ongeveer de plaats waar vroeger Restaurant Campman gevestigd was.

Daarna volgde papiermolens in Oosterbeek, Wolfheze en Heelsum en andere molens in Renkum.

In totaal hebben er ca. 25 molens in de gemeente gestaan die u op de bijlage kunt vinden.

Lang niet al deze molens was een lang leven beschoren. Een aantal is door brand verloren gegaan, waaraan b.v. de naam “afgebrande beek” in Renkum herinnert. Andere vervielen door gebrek aan rendement, en daardoor onvoldoende geld voor onderhoud. Een drietal papiermolens is aan het eind van de 18de eeuw de basis geworden voor papierfabrieken, zijnde Pannekoek en Schut te Heelsum en Van Gelder, het huidige Parenco te Renkum. De laatste 2 zijn nog altijd in bedrijf.

Overigens is de papierindustrie niet de enige industrie die in de gemeente heeft gestaan. Ook hebben een aantal steenovens aan de oever van de Rijn hun producten gemaakt.

Als herinnering aan de tijd van de beken wordt het Renkumse beekdal op dit moment weer in haar oude staat terug gebracht door de Dienst Landschappelijk Gebied, waardoor een prachtig stuk natuur terug keert.

Het heeft de Stichting Papiergeschiedenis Renkum – Heelsum verbaasd dat er in de gemeente geen museum bestaat waar de historie van de watermolens wordt bewaard.

Deze historie is naar onze mening zo belangrijk geweest in de ontwikkeling van de gehele Veluwezoom dat de gemeente Renkum zich zou kunnen of moeten beraden op een historisch museum waarin dit tot uiting zou kunnen komen. Het is een aanloop geweest naar de industrialisatie in dit gebied en heeft grote invloed gehad op de groei in dit deel van Gelderland. Daarnaast kan zo'n museum een belangrijke rol vervullen op educatief terrein.

Onze stichting heeft inmiddels een mooie collectie opgebouwd die in een dergelijk museum een plaats zou kunnen krijgen. Daarnaast hebben wij ervaring op educatief terrein, door o.a. exposities, lezingen en het geven van demonstraties papierscheppen op de verschillende scholen in de gemeente Renkum.

Tot slot wil ik er op wijzen dat in Nederland geen museum bestaat waar duidelijk aandacht wordt besteed aan de historie van het maken van papier. Wel zijn er een drietal molens waar dit nog te zien is, maar Renkum zou meer kunnen tonen dan alleen het scheppen van papier. Dit dan b.v. in combinatie met verder beelden over het verleden van de beken en alles wat met de omgevingshistorie van de gemeente Renkum te maken heeft. Zowel in historisch als in educatief opzicht kan hier een gat in het culturele erfgoed worden opgevuld. Voor meer gegevens zie onze website: www.papiergeschiedenis.nl

Jan Hein Banner
Voorzitter Stichting Papiergeschiedenis
Renkum Heelsum

Renkum
16 november 2009